

De Nederlanden 'extra muros', o.r.v. M. Cailliau, Ieper-Mijdrecht, Stichting Zannekin, 1999, 176 pp., ill., (Jaarboek 21)

De stichting Zannekin stelt zich tot doel een steun en een thuis te verlenen aan allen "die het Nederlandse volksbewustzijn willen opwekken, versterken of in stand houden in alle gebieden binnen onze oudste volksgrenzen, vooral die welke in de loop der tijden geheel of gedeeltelijk naar de taal geromaniseerd of verduitsd werden". De naam Zannekin wijst uitdrukkelijk naar een oorspronkelijke belangstelling voor de Westhoek en Frans-Vlaanderen, dat voor het Nederlands praktisch verloren gegaan is. In de beschrijving van de doelstelling speelt de taal een belangrijke rol; alleen Frans-Vlaanderen en het Rijn-Maaslandse gebied van Kleef tot Eupen behoren tot de *Neerlandia submersa*, terwijl het Belgische gebied ten zuiden van de taalgrens eerder de naam *Germania submersa* verdient. De expansie van het in het westen, in Holland en Utrecht gegroeide Algemeen Nederlands heeft de oostelijke en noordelijke gewesten, die oorspronkelijk Nederduits of Fries waren, ingepalmd. Die invloed deed zich ook gelden in het westen van Oost-Friesland en in het gebied van Bentheim en Lingen, waar het Nederlands onder invloed van commercie en religie een tijdlang geschreven en in de preken gebruikt werd. Dit is nog geen reden om die plaatsen tot het Nederlandse taalgebied te rekenen. In de noordelijke en oostelijke provincies van Nederland is de westelijke cultuurtaal er wel in geslaagd de Friese en Nederduitse dialecten te overkoepelen en stootte ze uiteindelijk op de Duitse standaardtaal. In het Zannekinmanifest wordt ook een beroep gedaan op een wazig begrip als de 'volksaard' als grondslag van een samenhorigheidsbesef, dat gedeeltelijk ook op de historische gebondenheid berust. De groep Zannekin gaat het eigenlijk om het historische begrip van de Bourgondische Nederlanden, gekarakteriseerd door het adjectief Heel-Nederlands, dat semantisch van Groot-Nederlands (= Diets) dient onderscheiden te worden. Terwijl de eerste twintig delen van het jaarboek met de eenvoudige titel *Jaarboek Zannekin* aangeduid werden, heeft men vanaf jaargang 21 voor een meer sprekende titel gekozen: *De Nederlanden extra muros*. Ook wordt het doel van de vereniging en van de uitgave bescheidener en minder expansionistisch geformuleerd: het verstrekken van informatie over de randgebieden van de Nederlanden en dit steeds in functie van de taal en van de inwoners.

De inhoud van jaargang 1999 verschilt in geen enkel opzicht van die van de vorige jaargangen: het valt zelfs op dat enkele bijdragen direct aansluiten bij eerder verschenen stukken. Antoon Lowyck, die vroeger al Hazebroek behandeld heeft, schrijft nu over Nederlandstalige auteurs en rederijkers uit Wormhout (19de-20ste eeuw). De in Zuid-Afrika (Bloemfontein) werkzame Vlaamse kunsthistoricus A.A.F. Teurlinckx zet zijn welgevuld overzicht van Vlaamse en Nederlandse kunstenaars in Europa (vooral Italië, Napels!) voort. Cyriel Moeyaert en Jan van Ormelingen komen uitvoerig terug op de geschiedenis van het Nederlands in Sint

Omaars, waar in de buitenwijken onze taal nog tot in deze eeuw gebruikt werd. Pieter Jan Verstraete handelt ditmaal over de Friese bakker, volksschrijver, verzamelaar, volks- en taalkundige Waling Dykstra (†1914).

Erik Martens, die het volksverzet tegen de Fransen in Zuid-België beschrijft, zet dit verzet in het walenland duidelijk af tegen de Boerenkrijg in Vlaanderen en de Kempen. Ook wijst hij op de betekenis van één van de leiders: Charles de Loupaigne, die eerst soldaten ronselde voor de Oostenrijkse keizer en later met een eigen Nederlands leger (*armée belge*) de Fransen bestreed. Aan de Nederrijn, die vooral in de Kroniek aan zijn trekken komt, wijdt Marten Heida een uitvoerige bijdrage aan de hand van een pas verschenen boek over de geschiedenis van het stadje Kempen, waar Thomas a Kempis en Johannes Brugman thuis waren. François Drion du Chapis' indeling van Europa in agrarische landen (met continentale) en nijverheidslanden (met maritieme) inslag leidt André Belmans ertoe de oorsprong van het taal- en staatsnationalisme in Frankrijk en zijn revolutie te zoeken.

Een verzorgde en lezenswaardige, met informatie gevulde uitgave.

GILBERT DE SMET
CONGRESLAAN 40, B-9000 GENT